

Sota aquest epígraf se'ns presenten les conferències fetes al CIC de Terrassa sobre aquest període concret de la nostra història contemporània, amb l'objectiu, explícitament expressat, de mostrar-nos les noves perspectives amb què la historiografia recent s'enfronta amb un tema tradicionalment polèmic, força ideologitzat i/o mitificat i, sobre-tot, enfocat parcialment.

Sembla, doncs, que les nou conferències aplegades en aquest volum s'afegeixen a un nou camí, a una nova etapa en l'estudi d'aquest tema, caracteritzada per «l'objectivitat», «el rigor» —suposem metodològic—, a partir de l'estudi sistemàtic de les dades i, principalment, de la desvinculació dels responsables envers el fet mateix de la guerra, «lliures», per tant, «de tota responsabilitat en el passat» —segons paraules de J. Benet, reproduïdes a la presentació.

No és el lloc oportú per entrar en detall en cada una de les conferències; tanmateix, la lectura del llibre, i deixant de banda les descompensacions pròpies d'un volum d'aquestes característiques, posa de manifest la manca d'unitat del material presentat, que arriba fins a la contradicció. En aquest sentit, es produeix un desfasament important entre les conferències de tema sectorial o específic i les d'abast general —curiosament qualificades ambdues pels seus autors de «visions crítiques»— i destinades, gairebé obstinadament, a desmitificar la realitat revolucionària de la Catalunya de 1936-39.

La parcialitat d'un discurs, ni que sigui desmitificador, n'anulla l'efectivitat i la redueix a una simple i pura repetició d'aquella ideologització retreta a la historiografia precedent. La catolicitat de J. Benet malmet el seu sentit crític envers l'actitud «belligerant» de l'Església com a institució durant la guerra civil —com demostra Pilar Garcia Jordan a la seva conferència— i, alhora, les seves particulars condicions ideològiques incideixen en el seu discurs, que qualifica i/o desqualifica una realitat donada —la revolucionària— que no encaixa en el seu esquema polític-social; d'aquí neix el «caos» subsegüent a l'aixecament militar i la pèrdua de l'oportunitat històrica de fer una guerra «nacional», com «hauria hagut» de ser. D'una manera similar,

però sense una declaració explícita de catolicitat, Borja de Riquer aporta la seva «visió crítica i interpretativa» del paper de les forces polítiques i sindicals —l'ordre és ja simptomàtic—, tot contribuint a fer perdurable la visió d'una Catalunya caòtica, submergida en «la dictadura dels comitès», que, d'altra banda, eren incapaços de gestionar perquè, en darrer terme, «es tractava de gent acostumada a actuar en l'oposició, a resistir, més que no pas a governar». Tanmateix, Xavier Marcet, a la seva conferència sobre la guerra civil a Terrassa, ens informa de la creació, l'1 d'agost de 1936 —menys de quinze dies després de l'aixecament militar—, del Comitè d'Indústria, al costat del Comitè de Banca i el de Proveïments, que conjuntament inicien una tasca de gestió i direcció de la producció industrial. Tot i la seva manca «d'experiència», aconseguixen de mantenir el nivell de producció en cotes acceptables i només es veu afectat per les conseqüències directes del fet bèl·lic; així i tot, «des del moment de l'ocupació franquista, la producció es pogué reprendre immediatament, i alguns magatzems estaven més plens que el juliol de 1936. [...] Alguns d'aquests magatzems de mantes o de pneumàtics [...] són l'origen de fortunes o flamants indústries dels anys quaranta».

Podríem continuar amb altres qüestions —l'eficàcia de les milícies populars, la veritable transcendència dels Fets de Maig etc.—, però aquest no és sinó l'aspecte més anecdòtic d'un problema d'abast general que afecta el discurs historiogràfic en general i que es fa diàfan quan l'objecte d'estudi conté uns certs components que subverteixen no ja l'ordre establert, sinó les mateixes bases ideològiques dels esquemes utilitzats per a la seva interpretació. El component revolucionari de la guerra civil atorga el protagonisme històric a una determinada classe social les característiques de la qual no són ni poden ésser interpretades i/o valorades segons uns esquemes preexistents i que consagren uns valors aliens, propis d'una altra classe social, essencialment enfrontada. En aquest sentit, constatar la crisi dels valors burgesos —polítics, socials, culturals i ideològics— per lògic esdevé superflu i ab-

solamentament reaccionari quan s'utilitza com a paràmetre per desqualificar una nova realitat tot qualificant-la com a caòtica en el millor dels casos, sense oblidar les acusacions de salvatgisme, inconsciència o simple mala fe.

Potser comença a ser hora que la «visió crítica», la «rigorositat» i l'«objectivitat» s'integrin en el mètode, juntament amb la contrastació, i no s'utilitzin més com una simple coartada justificativa del discurs.

Sortosament, el mateix volum conté altres exemples de presentació més «modesta» però infinitament més útils que, si més no, aconsegueixen de treure'ns un gran pes del damunt: la monopolització per part d'un determinat discurs historiogràfic d'aquest període històric no s'ha consumat, encara, en l'àmbit públic.

EULÀLIA PÉREZ VALLVERDÚ

Carme Riera: *La escuela de Barcelona*, Barcelona, Editorial Anagrama, 1988. 368 ps.

Un dels aspectes més desconeguts i interessants de la vida literària barcelonina de postguerra és la manera com es van generant o concretant una sèrie de grups que intenten d'imposar el seu domini, introduir noves tendències, reinterpretar o manipular les ja existents o, simplement, sobreviure.

Tanmateix, encara no s'ha dut a terme un estudi global que analitzi aquest període i els diversos grups que hi apareixen, ni que estableixi els aspectes que marquen la seva diferenciació des de la seva prehistòria i des de les relacions que estableixen amb la societat que els produeix.

Es en aquest sentit que *La escuela de Barcelona* de Carme Riera podria despertar expectatives i suposar l'esperança que s'ompliria, si més no en part, aquest buit. No obstant això, no deixa de ser la pèrdua de l'oportunitat de tractar un tema que depassa la mera obra poètica d'uns autors i la història externa de la gestació d'una pretesa generació o grup literari per formar part de la història de la cultura en un sentit ampli, per tal com permetia d'aprofundir en la formació de la primera generació de poetes en llengua espanyola a Catalunya diferenciada dels seus predecessors, vinculats directament a la cultura franquista.

De fet, aquests autors, que en un principi havien participat en els òrgans oficials i a través dels quals havien vehiculat la seva obra, progressivament se'n van anar desvinculant, en van restar al marge o, sovint, en contra, i van compartir l'escena cultural amb els inicis d'una mínima activitat literària per part dels escriptors catalans, complicant un panorama que ha-

via estat aclaparadorament simple a la immediata postguerra.

L'excessiu esquematisme i la falta d'organicitat del treball de Riera, però, impedeixen de veure com es va creant un ordit de relacions i de contactes breus, i sovint fracassats, entre els diferents sectors.

L'exemple més clar és la vinculació de Gabriel Ferrater al nucli del grup: Jaime Gil de Biedma, José Agustín Goytisolo i Carlos Barral, sota la protecció de Josep Maria Castellet. Ferrater participa de totes les característiques que permeten d'agrupar aquests poetes: edat, relacions universitàries, participació en tertúlies i revistes literàries comunes, amistat i, posteriorment, la mateixa postura contrària a la situació política i social. Tanmateix, tot i la seva presència constant i obligada al llarg de l'estudi, no s'explica en cap moment per què no s'inclou en el grup. El diferent vehicle lingüístic de l'obra poètica sembla la raó més evident; no deixa de ser, però, una simplificació.

Riera voreja la clau de la diversitat en la referència, explicada gairebé anecdòticament, a les polèmiques entre Riba, Blas de Otero, Gabriel Celaya, i entre el mateix Riba i Carlos Bousoño sobre la utilització del llenguatge colloquial com a base del llenguatge poètic, a les *Converses Poètiques* de Formentor.

El desacord era inevitable des del moment en què el tema s'analitzava des de realitats i tradicions diferents; els uns, des d'un món cultural en què podien partir del tractament de la llengua i d'una concepció personal de la poesia per diferenciar-se ideològica-